

מבוא

א. תורותינו הקדושה מזכירה ומזהירה מספר פעמים על מצות השמיטה.

1. "ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה והשביעית תשמטנה ונטשתה, ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה, כן תעשה לכרמך לזיתך"

שמות כ"ג

2. "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה, שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה, שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור, את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור שנת שבתון יהיה לארץ, והייתה שבת הארץ לכם לאוכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושביך הגרים עמך ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל"

"ועשיתם את חוקותי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם וישבתם על הארץ לבטח ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע וישבתם לבטח עליה, וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו. וציוותי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש שנים"

ויקרא כ"ה

פעם נוספת מצווה אותנו התורה בשמיטת כספים:

"מקץ שבע שנים תעשה שמיטה. וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה, הישמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה. ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא. נתון תיתן לו ולא ירע עינך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך."

דברים ט"ו

בפסוקים אלו אנו מוצאים שלושה נושאים עיקריים:

1. נטישת הקרקע ועבודותיה בשנת השבע.
2. ההתנהגות עם פירות השביעית.
3. שמיטת כספים.

חילוקים ופרטים רבים ישנם בנושאים אלו ויפורטו בע"ה בפרקים הבאים.

ב. מצוות השמיטה מאז ועד היום.

מצות השמיטה מן התורה נוהגת כאשר ישראל על אדמתם, ולכן כאשר נכנסו אבותינו לארץ ישראל, ולאחר ארבע- עשרה של כיבוש וחלוקת הארץ, החלו לספור שבע שנים ולנהוג שמיטה ¹.

מצוה זו היא חלק ממספר כולל של שבע פעמים שבע, כלומר לאחר שבע שמיטות- שנת החמישים, נקראת שנת היובל, שנה קדושה ומיוחדת שהליכותיה רבים, ואין כאן מקומם. כיון שהתורה קישרה וחיברה את מצות השמיטה עם מצות היובל, למד מכך רבי יהודה הנשיא, שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג ², וביובל אמרה התורה וקראתם דרור לכל יושביה, ולמדו חכמינו, שיובל נוהג רק כאשר כל ישראל יושבים בארצם.

היות ובעוונותינו הרבים מיום שגלו עשרת השבטים אין עדיין מצב שבו כל ישראל על אדמתם, לכן אין מצות שמיטה בזמנינו חיוב מן התורה, אך חכמינו ז"ל הנהיגו וציוו לקיים המצוה כהלכתה.

ג. חישוב שנת השמיטה.

חישוב שנות השמיטה היא מסורת בידינו, וכדברי הרמב"ם: שהיא החשבון הידוע ומפורסם אצל הגאונים ואנשי ארץ ישראל ³.

למרות שהחישוב הוא לפי המסורת שקיימת מיום שנכנסו עם ישראל לארץ הקודש, אפשר לחשב את השנים גם מיום בריאת העולם, לדוגמא,

שנת השמיטה היא ה'תשס"ח, שהיא ה' 5768 לבריאת העולם ומספר זה מתחלק ל-7 (824), שנה הבאה שהיא ה'תשס"ט- 5769, מתחלקת ל-7 ועוד שארית 1, כלומר שנה ראשונה בשבע השנים. וכן שנת השמיטה ה'תשע"ה, מתחלקת ל-7 (825).

זמן כניסת שבת קודש- שבת הארץ, היא בכניסת יום א' בתשרי ויציאת השבת - שבת הארץ היא בסוף יום כ"ט באלול⁴.